

Danius Kesminas – pirmąją taurę duokite dievams

*Parodos centre –
keistas prietaisas
„Deginės
vamzdžių
vargonai“,
grojantys tradicinę
lietuvių užstalės
melodiją.*

Žinomas pasaulyje kūrėjas iš Australijos, nuolat rengiantis parodas ir koncertuojantis įvairiose pasaulio šalyse lietuvių kilmės menininkas Danius Kesminas pirmą kartą Lietuvoje, Klaipėdos dailės parodų rūmuose, rugsėjo 9-ąją pristatė savo naują parodą – instaliaciją “Vodka Sans Frontières” / „Deginė be sienų“, lankytojams atvirą iki spalio 2-osios.

Klaipėdos ir mūsų šalies auditorijai jau pažįstamas kaip muzikantas ir dainininkas, prieš dvejus metus čia koncertavęs su „The Histrionics“ orkestru ir grupe „Slave Pianos“ D.Kesminas šia paroda skelbia tostą dainuojančiai Lietuvos visuomenei, besiformuojančiam šalies statusui ES ir drauge su mumis aprauda liūdną tautos praeitį, papročių nykimą, gero, senoviško „samagono“ baigtį...

Šiuolaikinio meno gerbėjų dėmesiui siūlome australų rašytojo Stiuarto Kupo esė

“Danius Kesminas – pirmąją taurę duokite dievams”, parašytą specialiai šios parodos Klaipėdoje proga.

I.

Atokioje vakarų Australijoje, į pietus nuo Brume miestelio, “Time” žurnalo meno kritikas Robertas Hiugesas, grįždamas po žūklės, patyrė avariją, kurios metu sudaužė išsinuomotą automobilį. Netrukus po to sudaužytojo automobilio duženos atsirado Daniaus Kesmino surengtose parodose Perto ir Sidnėjaus miestuose – kompaktiškai suspausto nisano kilmės kubiko iš plieno ir gumos, apdėto žūklės reikmenimis, pavidalu. Hiugesas nelaimė Kesminui suteikė nepakartojamą progą naujam kūrybiniam projektui. Kūrinyje tiesiogine prasme susidūrė meno pasaulis su realiuoju – t.y. kelių eismo įstatymų, girtumo laipsnio matavimo, fizinės traumos, draudimo reikalavimų pasauliu. Sudužęs automobilis tapo visokias priešingybes įkūnijančia skulptūra.

Anksčiau iš Sol Le Vito arba Karlo Andrè ikoniškų modernistinių skulptūrų D.Kesminas yra sukūręs vaikų žaidimo aikštelių įrenginius. Vėlgi savotiškas susidūrimas, kai nenaudingi amerikoniškojo modernizmo tradicijos kūriniai įgavo praktišką, visuomenišką paskirtį. Kartu su Michaeliu Stivensonu D.Kesminas „perdirbo“ vokiečių tapytojo Gerhardo Richterio ir kritikės Doris van Drathen spausdintą interviu, taip pagyvindami sausą šiuolaikinio meno aprašymų kalbą ir suteikdami jai seksualinės įtampos bei dramatiškumo atspalvį.

Kaip mokytojas, D.Kesminas yra rengęs akvarelės meno klases po atviru dangumi Vumeros internuotojų stovykloje Pietų Australijoje. Jis taip pat bendradarbiavo su Kalumu Mortonu, kai šis kūrė “Pedagoginės transporto priemonės” projektą, dabar jau tapusį legendiniu fakultatyviu dalyku (sena ledų autoparduotuvėlė buvo

vežiojama po įvairius viešus renginius, teikiant abejotinos prasmės paslaugas, siekiant išbandyti meno naudą visuomenei, pvz., politiniame susibūrime dalinami sausainiai, žemės ūkio parodoje duodamas prizas geriausiam veisliniam žirgui, ir pan.). Tokiais atvejais D.Kesmino ir jo bendrininkų tikslas – išbandyti meno efektyvumą, ypač atsižvelgiant į dažnai girdimas išpūstas paraiškas apie meno visuomeniškumą, aktualumą, ir palyginti su jų pačių kasdieniu gyvenimu, kasdiene veikla. Tai visiškų skeptikų, nenuilstamai tiriančių meno pasaulio hiperboles, užsiėmimas.

II.

Su grupe “Slave Pianos” D.Kesminas transformavo įvairius įžymius ir neįžymius XX amžiaus muzikinius įrašus ir juos aranžavo daugybei instrumentų – automatizuotam pianinui, Rusijos “Krasnyi” kvartetui, „scratch deejays“, “Burley Griffin” pučiamųjų orkestrui. Trijulė yra pastačiusi operų pagal australų menininkų Tonio Klarko ir Peterio Tyndalo gyvenimus, kuriose atsitiktinės meno pasaulio asmenybių biografijos įgavo naują grande vocce statusą. Neseniai Vilniuje trijulės pastatytame spektaklyje Jurgio Mačiūno garbei, skambindamas pianinu, pasirodė netgi žymus Lietuvos politikas, muzikologas Vytautas Landsbergis.

“Slave Pianos” trijulė per kelerius metus sukaupė nemažą įrašų ir gaidų archyvą, kuris tapo pradžios tašku šiems absurdiškiems transformavimams. Nepaisant pavartoto “structural combination by numbers” (struktūrinės numerių kombinacijos) proceso, rezultatas – paveikus ir atviras profesionaliam muzikalumui ir kompozicijai. Kas šiaip galėtų atrodyti kaip atsitiktinis derinys, kruopštaus D.Kesmino tiriamojo darbo dėka įgavo prasmę (kaip ir tai, kad J.Mačiūnas ir V.Landsbergis šaltojo karo metais susirašinėjo – mažai žinomas

faktas, siejantis meną su politika).

Panašų metodą D.Kesminas pasitelkia ir concept-art-(heritage)-rock-cover orkestrui “The Histrionics”, kuris atlieka senojo roko klasikinę muziką, pritaikant naujus žodžius, paimtus iš „meno pasaulio istorijos, diskurso, polemikos, nuogirdų“. Į orkestro repertuarą įeina “Drip It” (odė Polokui pagal Devo), “Hip to Paint Squares” (potapybinė abstrakcija pagal H.Levisą) ir “Appropriation” (pagal “The Beatle’s” “Revolution”, t.y “You want to use appropriation / Well, you know, we all want to change the words”).

Apgaulingi meno pasaulio ginčai – lyg magistrantūros esė temos – pakeičia tipiską poproką charakterizuojančias visuotines meilės, laisvės, liūdesio temas. Tuo būdu 7-8 dešimtmečių meno teorija (kurios vedančiosios temos – dauginimasis, dislokacija, simuliacija) sujungiama su to meto muzika (roku, “new wave” popu, disko) ir mums primena, kad abi turi savo judesius, stilių, kurie šiandien, praėjus vos porai dešimtmečių, atrodo gana pasenę, netgi juokingi.

Minėtiems įvykiams susikaupus, D.Kesminas juos iš naujo perkombinuoja, perjungia, sukeičia, iš vienos vietos perkelia į kitą, dažnai absurdiškai, visuomet kritiškai atidengdamas keistus faktus, pagal rimą, atsitiktinumą, nuogirdas, sveiką protą arba tikrą istoriją sekdamas kurioziškas struktūras, lygindamas meno pasaulio ekscesus su realiuoju pasauliu.

III.

Parodoje Klaipėdoje pristatomas D.Kesmino darbas – iš PVC vamzdžių padaryti “vargonai”, savo forma primenantys lietuviškus skudučius, – monolitinės sovietmečio mechanizacijos pavidalo ir tarytum skirti kažkokiam mįslingam

agrariniam tikslui. Iš tikrųjų jie tik groja tradicinės užstalės dainos melodiją. Įkvepianti idėja šiam kūrinii kilo, autoriui iš laikraščių sužinojus apie surastus požeminius vamzdžius, skirtus degtinės importui į Lietuvą iš kaimyninių šalių. Tai verčia manyti, jog spiritas yra nukainotas išradingumo kuras. Kai kurie požeminiai vamzdžiai po keliais ir/ar upeliais tęsiasi po kelis ar net keliasdešimt kilometrų. Tai, kad alkoholis yra pagrindinis paskutiniųjų įvykių raidos rodiklis, nestebina Vitaliaus Vitalievo, apžvelgusio Rytų Europą „pro stiklelio dugną“. Jo žodžiais tariant, „gėrimas žymiai padaugėjo po to, kai krito Berlyno siena. Žvelgdami į paskutinius Rytų Europos politinius ir socialinius vingius, galėtume pamanyti, jog šios šalys paprasčiausiai - girtos”.

Iš tikrųjų alkoholinių gėrimų gamyba Lietuvoje lyg ir tiesiogiai atspindi šalyje vykstančių įvykių raidą. 1989 metais, kritus Berlyno sienai ir skylant Rytų blokui, alkoholio produkcija padidėjo 24 proc. O 1998-2003 metais, Lietuvoje gimstant demokratijai ir žengiant į ES, alkoholinių gaminių pardavimai išaugo 35 proc.

Lietuvoje žmonės mėgsta išgerti, o valdžia tuo naudojasi, užkraudama lupikiškus akcizo mokesčius, kai jos valdiškasis monopolis konkuruoja su Rusijos ir Lenkijos gamintojais naujoje, neprotekcionuotoje ES rinkoje. Alkoholio apmokestinimas kaip tik ir kaltas dėl šalies požemiuose esančių vodkos vamzdynų. Tačiau aukšta kaina ir menka kokybė mažai tepaveikė Lietuvoje paplitusią „naminukės“ gamybą, nuo pat Žygimanto Augusto 1511 m. paskelbto dekreto, kuris leido (ir dar vis tebeleidžia) kiekvienai šeimynai pačiai pasigaminti „naminės“.

Šie savotiški Lietuvos integravimosi į naująją Europą reiškiniai yra tam tikra neoficiali “požeminė” infrastruktūra, siejanti Lietuvą su pasauliu tiek senomis naminės gamybos tradicijomis, tiek 1000 metų plastmasiniais vamzdžiais ar

parlamentarų posėdžiavimu Hagoje. Iš tikrųjų degtinė nepripažįsta nei politinių, nei ekonominių, nei kultūrinių sienų.

Keistasis D.Kesmino prietaisas, skirtas „naminės“ gamybai, pagerbia šalies, ilgai apsirūpinusios puikiu, pigiu naminiu spiritu ir nuo pat jo gamybos išradimo išlaikusias su išgėrimu susijusias liaudies muziką ir dainas, kultūrą bei sumanumą. Tai puikus muzikinis akompanimentas išdykėliškai, dainuojančiai Lietuvos visuomenei, skelbiantis tostą besiformuojančiam šalies statusui ES ir tuo pat metu apraudantis liūdną tautos praeitį, papročių nykimą, gero, senoviškojo „samagono“ baigtį – kurioziškas muzikinis tautos portretas.

Stiuartas Kupas
Australija, Melburnas

Atsiliepima